

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ СКЛАДОВИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

FUNCTIONAL STRUCTURALIZATION OF THE COMPONENTS OF THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE REGION

У статті запропоновано функціональну структурування складових інтелектуального потенціалу регіону на основі виокремлення наукових підходів щодо його структуризації та визначення його властивостей. «Потенціал» – розглядається як складна, динамічна система, що змінюється у часі та просторі під впливом факторів різної природи, характеризується певними параметрами та має зворотній зв'язок із зовнішнім середовищем. Виокремлення властивостей потенціалу дало можливість обґрунтувати властивості інтелектуального потенціалу регіону, що формує ключові характеристики впливу потенціалу на інтелектуальний капітал та інноваційну активність структурних зрушень у розвитку регіональної економічної системи.

Ключові слова: потенціал, складові інтелектуального потенціалу, властивості потенціалу, функціональна структуризація, потенціал регіону, регіон, регіональна економічна система, система.

В статье предложен функциональную структуризацию составляющих интеллектуального потенциала региона на основе выделения научных подходов к его структуризации и определения его свойств. «Потенциал» – рассматривается как сложная, динамическая система, меняется во времени и пространстве под воздействием факторов различной природы, характеризуется определенными параметрами и имеет обратную связь с внешней средой.

Выделение свойств потенциала позволило обосновать свойства интеллектуального потенциала региона, формирует ключевые характеристики влияния потенциала на интеллектуальный капитал и инновационную активность структурных сдвигов в развитии региональной экономической системы.

Ключевые слова: потенциал, составляющие интеллектуального потенциала, свойства потенциала, функциональная структуризация, потенциал региона, регион, региональная экономическая система, система.

The article offers a functional structuring of the components of the intellectual potential of the region on the basis of distinguishing scientific approaches to its structuring and defining its properties. "Potential" – is considered as a complex, dynamic system that changes in time and space under the influence of factors of different nature, is characterized by certain parameters and has feedback with the external environment. Separation of potential properties made it possible to substantiate the properties of the intellectual potential of the region, which forms the key features of the potential impact on intellectual capital and innovative activity of structural changes in the development of the regional economic system.

Key words: potential, components of intellectual potential, properties of potential, functional structuring, potential of a region, region, regional economic system, system.

УДК 330.34:332.142

Дергалюк Б.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. У сучасних глобалізаційних умовах стратегічний характер управління регіональним розвитком, проектування стійких позитивних змін у структурі економічної системи регіону потребують довгострокових інвестицій та забезпечення постійного техніко-технологічного оновлення, нагромадження знань і компетенцій, професіоналізму трудових ресурсів в регіоні, створення резерву для нарощування інтелектуального капіталу. Зміни світової економіки стрімко впливають на економічні процеси, а процеси структурних зрушень в економічному розвитку регіональної економічної системи відбуваються поступово і потребують довгострокового планування системних характеристик та створення стійких утворень.

Це та інше зумовлює реалізацію регіональної політики економічного розвитку через управління інтелектуальним потенціалом. Інтенсивність, динаміка та результативність інноваційного розвитку регіону забезпечується якісними та кількісними властивостями інтелектуального потенціалу окремої людини, підприємства, що реалізують для задоволення власних потреб, тим самим створюю-

ючи нові продукти і задовольняючи суспільно-економічні потреби.

Поширення інновацій та інформації, зростання ролі інтелектуальної власності та вартості нематеріальних активів характеризується прямою залежністю від величини інтелектуального потенціалу населення регіону. У той же час інтелектуальний потенціал являє собою досить складну категорію, що залежить від структурної побудови, ефективності формування і реалізації системи елементів інтелектуального потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потенціал та його структуру на рівні різних економічних систем, і регіону зокрема, досліджувало багато науковців. Серед досліджень теорії структуризації потенціалу слід виділити роботи Т. Білорус, О. Вовк, О. Барибіної, Н. Краснокутської, І. Отенко, [1-5] та інших. Структуру та складові інтелектуального капіталу, потенціалу регіонів досліджували М. Бутко, З. Манів, О. Моліна, С. Тульчинська, С. Степанчук [6-11] та інші.

Розглянуті авторські підходи до опису елементів та архітектури будови потенціалу економічної системи потребують узагальнення та виділення

описових ознак. Також сучасні виклики в розвитку теорій економічного розвитку інтелектуального потенціалу регіонів провокують запити щодо структуризації їх елементів.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування та запропонування функціональної структуризації складових інтелектуального потенціалу регіону на основі виокремлення наукових

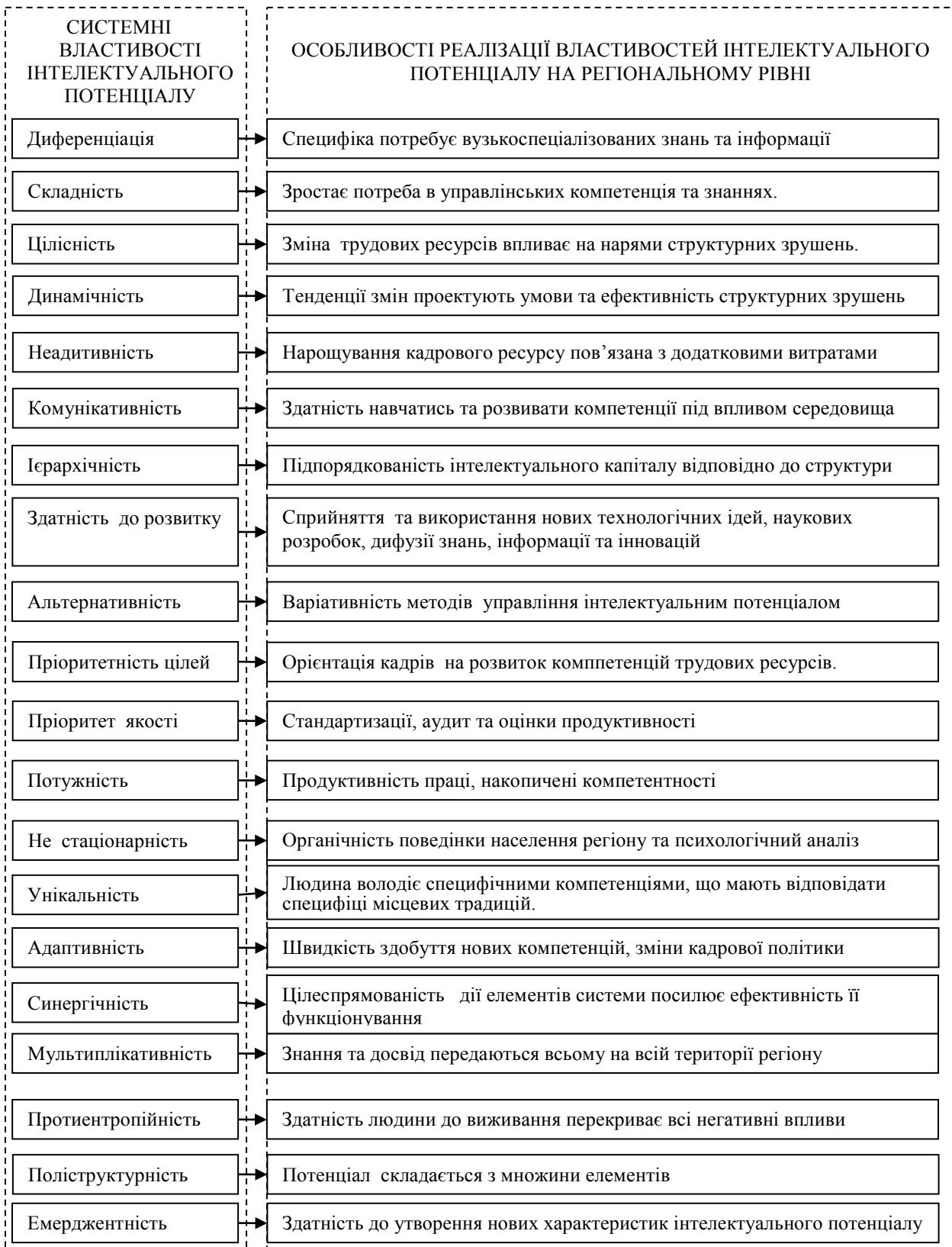

Рис. 1. Форми реалізації системних властивостей потенціалу в процесах структурних зрушень регіональної економічної системи

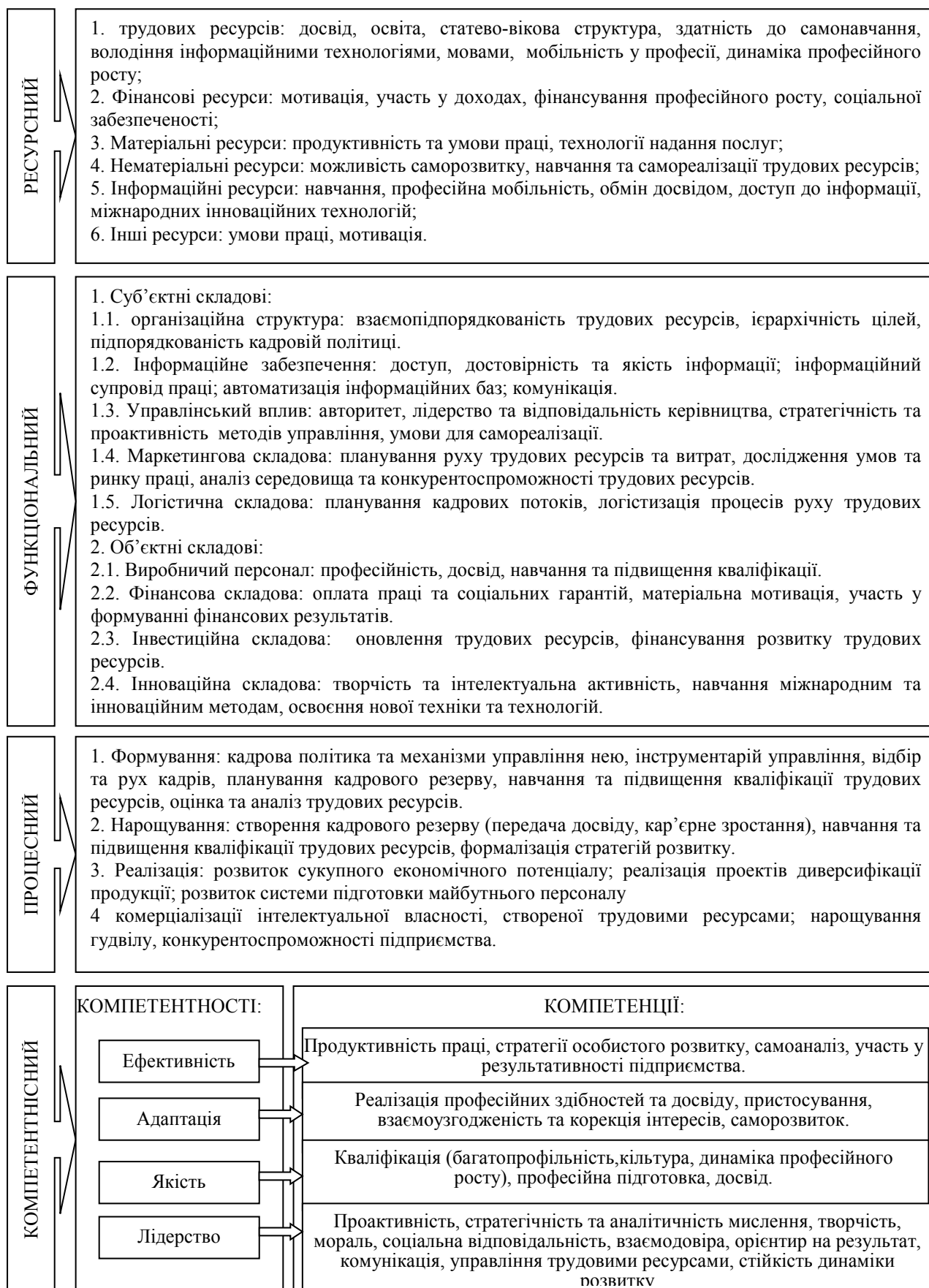

Рис. 2. Підходи до структуризації інтелектуального потенціалу регіону

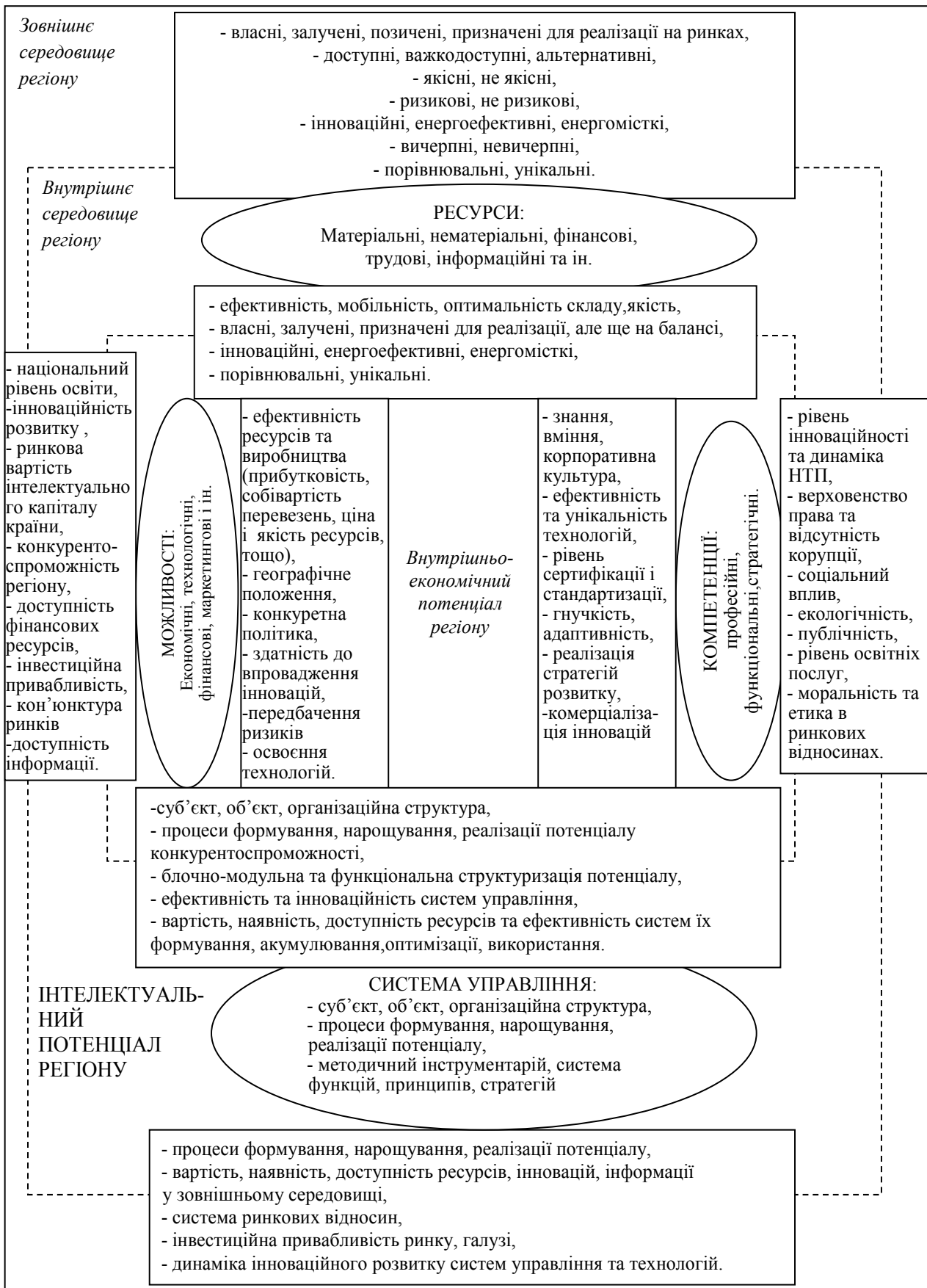

Рис. 3. Структурна схема складових інтелектуального потенціалу регіону

підходів щодо його структуризації та визначення його властивостей.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проведене дослідження поняття «потенціал» в класичному дало можливість з'ясувати, що він розглядається як складна, динамічна система, що змінюється у часі та просторі під впливом факторів різної природи, характеризується певними параметрами та має зворотній зв'язок із зовнішнім середовищем. Потенціал характеризується певними властивостями, до яких можна віднести: диференціація, складність, цілісність, динамічність, неадитивність, комунікативність, ієрархічність, здатність до розвитку, альтернативність, пріоритетність цілей, пріоритет якості, потужність, не стаціонарність, унікальність, адаптивність, синергічність, мультиплікативність, протиентропійність, поліструктурність, емерджентність.

Наведений перелік властивостей інтелектуального потенціалу регіону формує ключові

характеристики впливу потенціалу на інтелектуальний капітал та інноваційну активність структурних зрушень у розвитку регіональної економічної системи.

На нашу думку, властивості інтелектуального потенціалу регіону як системи потребують уточнення в напрямі формалізації особливостей реалізації зазначених властивостей (рис. 1).

Наведений перелік властивостей інтелектуального потенціалу регіону формує ключові характеристики, які необхідно структуризувати та уточнити їх вплив на інтелектуальний капітал та інноваційну активність структурних зрушень у розвитку регіональної економічної системи (рис. 2).

З огляду на дослідженні підходи до визначення складових потенціалу в дослідження пропонується виділити внутрішні та зовнішні складові, що в сукупності являються системами ресурсів, економічних можливостей (в т.ч. характеристик трудових ресурсів), компетенцій та системи управ-

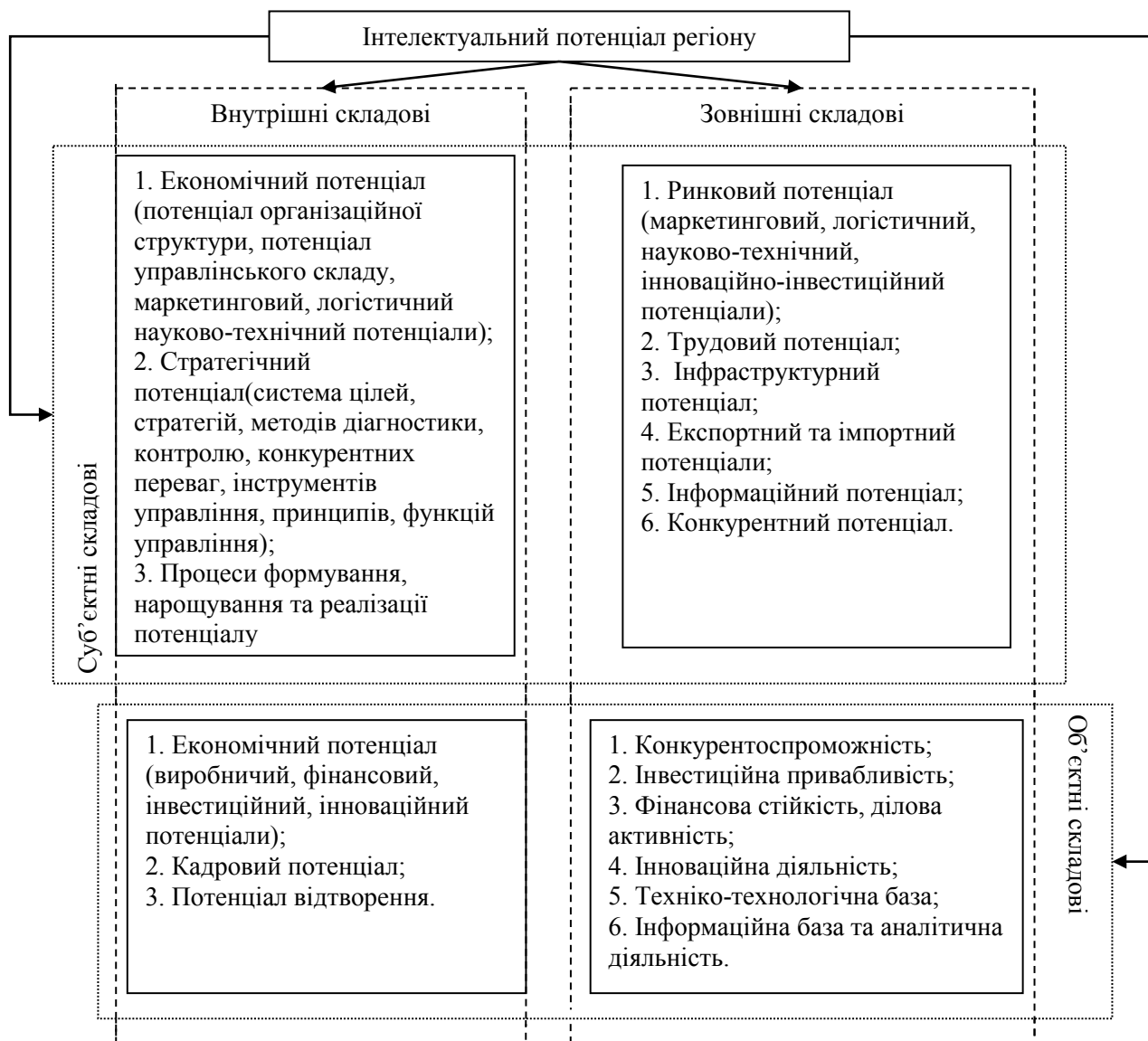

Рис. 4. Функціональна структуризація складових інтелектуального потенціалу регіону

ління (рис. 3). Запронований підхід ґрунтується на класичній блочно-модульній структуризації потенціалу, що стверджує, що всі складові об'єднані у три блоки – ресурсів, персоналу та управління [1].

На нашу думку необхідно в структурі складових інтелектуального потенціалу регіону не лише навести перелік складових, а й визначити зовнішні та внутрішні джерела їх формування. Крім того, зображене на рис. 3 компонування складових відображає послідовність їх трансформації в процесах реалізації потенціалу: «ресурси» → «можливості» → «система управління» → «компетенції».

Зазначені складові існують в складі інтелектуального потенціалу регіону завдяки єдності процесів мобільності та трансформації ресурсів, взаємодії при реалізації внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей, ефективності системи управління, оптимальності організаційної структури, здатності персоналу до пізнання та саморозвитку, постійному інноваційному розвитку. Існуюча функціональна структуризація потенціалу ґрунтується на тому, що до складу економічного потенціалу входять всі інші внутрішні локальні види потенціалу. Вказана структуризація розподіляє локальні потенціали за сферами управління на суб'єктні та об'єктні [1].

Проте зазначена структуризація спрямована на формалізацію внутрішнього потенціалу, а потенціал регіону об'єднує і внутрішні і зовнішні аспекти управління (рис. 4). Тому доцільно стверджувати, що перелічені локальні потенціали повністю входять до складу потенціалу регіону.

Загальнотеоретична модель формування потенціалу ґрунтується на таких положеннях :

по-перше, потенціал – це складна система характеристик і властивостей його елементів;

по-друге, потенціал не можна сформувати, накопичуючи його елементи, тому що він є динамічним угруповання характеристик і властивостей елементів;

по-третє, під час формування потенціалу діє закон синергії;

по-четверте, потенціал у вищих формах його виявлення може самостійно трансформуватись з появою нових складових елементів;

по-п'яте, елементи потенціалу мають функціонувати одночасно, в сукупності і взаємодії, що

потребує досягнення збалансованого оптимального співвідношення елементів;

по-шосте, всі елементи потенціалу об'єктивно пов'язані з функціонуванням і розвитком регіону;

по-сьоме, складові потенціалу мають бути адекватними характеристиками продукції і послуг, що виробляють підприємствами регіону.

Висновки з проведеного дослідження. На сьогоднішній день існує багато досліджень складових елементів структури потенціалу підприємства, специфіка яких визначається насамперед функціонально-цільовою спрямованістю виду потенціалу. Ресурсний базис інтелектуального потенціалу регіону розкриває явище перетворення знаннєвого та інформаційного ресурсу у компетенції (базові та ключові) та новостворену вартість інтелектуального капіталу. З огляду на описані підходи до структуризації потенціалу в дослідженні пропонується виділити внутрішні та зовнішні складові, що в сукупності являються системами ресурсів, економічних можливостей (в т.ч. характеристик трудових ресурсів), компетенцій та системи управління.

Запронований авторський підхід ґрунтується на класичній блочно-модульній структуризації потенціалу. На нашу думку необхідно в структурі складових інтелектуального потенціалу регіону не лише навести перелік складових, а й визначити зовнішні та внутрішні джерела їх формування. Крім того, компонування складових інтелектуального потенціалу регіону відображає послідовність їх трансформації в процесах реалізації потенціалу: «ресурси» → «можливості» → «система управління» → «компетенції». Зазначені складові існують в складі інтелектуального потенціалу регіону завдяки єдності процесів мобільності та трансформації ресурсів, взаємодії при реалізації внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей, ефективності системи управління, оптимальності організаційної структури, здатності персоналу до пізнання та саморозвитку, постійному інноваційному розвитку.

Подальші дослідження структурних змін у розвитку економічної системи регіонів необхідно спрямовувати на ідентифікацію факторів та ролі впливу інтелектуального потенціалу на прискорення переходу кількісних характеристик у якісні параметри регіонального розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Krasnokutskaya N. S. Comparative analysis of the knowledge-based potential on the level of countries and regions. *Business Inform*, 2012. Вип. 12. С. 46-49.
2. Білорус Т. В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства : монографія. Ірпінь, Нац. акад. ДПС України, 2007. 172 с.
3. Барібіна О.Я. Підходи до визначення сутності поняття потенціал у категоріальному апараті. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2013. Вип. 6 (2). С. 48-53.
4. Отенко І. П. Парадигма управління потенціалом соціально-виробничих систем. *Економіка розвитку*. 2011. № 4 (60). С. 63-68
5. Вовк О. М. Розвиток інвестиційного потенціалу: концепції та ресурсна модель. *Ефективна економіка*. 2014. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3437>

6. Моліна, О. В. Интеллектуальный потенциал региона. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2010. Вип. 40. С. 365-372.
7. Тульчинська С. О. Интеллектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ, НТУУ «КПІ», 2009. 488 с.
8. Манів С. З. Интеллектуальный потенциал: його суть та складові. *Економіка та держава*. 2009. № 6. С. 51-55.
9. Степанчук С. О. Особливості формування та використання інтелектуального потенціалу. *Економічний аналіз*. 2015. № 1. С. 13-23.
10. Клейнер Г. Предприятие как фактор институциональной стабильности. *Проблемы теории и практики управления*. 2001. № 3. С. 108-115.
11. Тульчинська С. О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія. Херсон, Ви-во «ПП Вишемирський В.С.». 2014. 210 с.